

Integriteitsrisico's rond de voetbalsport

Banken en trustkantoren kunnen meer doen om integriteitsrisico's bij transacties en cliënten uit de voetbalsport te beperken. Dit blijkt uit onderzoek van DNB, waarbij zowel de risico's voor de financiële sector in kaart zijn gebracht, als de manier waarop banken en trustkantoren hier nu mee omgaan. De achtergronden op een rij.

1

Hoe heeft DNB de integriteitsrisico's verbonden aan de voetbalsport onderzocht?

DNB heeft in 2016 op twee manieren onderzoek gedaan naar de integriteitsrisico's die financiële instellingen kunnen lopen bij transacties en cliënten die gerelateerd zijn aan de voetbalsport.

In het eerste onderdeel zijn gesprekken gevoerd met diverse publieke en private partijen die zicht hebben op de ontwikkelingen in en rond de voetbalsport. Gesproken is met ministeries, opsporingsdiensten, voetbal- en onderzoeksjournalisten, wetenschappers, de Belastingdienst, financiële dienstverleners en de KNVB. Daarnaast zijn beschikbare openbare bronnen geraadpleegd, zoals onderzoeksrapportages van onder meer de Financial Action Task Force (FATF) en diverse publicaties en documentaires met betrekking tot de voetbalsport.

Het tweede deel van het onderzoek was risico-identificerend van aard, met het doel om vast te stellen in hoeverre financiële instellingen de betreffende integriteitsrisico's in beeld hebben en of zij adequate maatregelen hebben getroffen om betrokkenheid bij witwassen, corruptie of andere maatschappelijk onbetamelijke handelingen in relatie tot de voetballerij te voorkomen.

Om dit in kaart te brengen, heeft DNB bij 3 trustkantoren een diepgaand onderzoek gedaan naar de risicoperceptie en risicobeheersing bij cliënten en transacties uit de voetbalsector. Daarnaast heeft DNB een uitvraag gedaan bij 16 banken naar de huidige risicoperceptie en bijbehorende risicobeheersing ten aanzien van cliënten verbonden aan de voetbalsport in de bankensector.

2

Heeft DNB ook gericht onderzoek gedaan naar witwaspraktijken of andere strafrechtelijke vergrijpen?

DNB houdt toezicht op de financiële sector en op de naleving van wet- en regelgeving door financiële instellingen, zoals banken, verzekeraars, pensioenfondsen en trustkantoren. Uit wet- en regelgeving vloeit de verplichting voort dat financiële instellingen en trustkantoren een integer bedrijf voeren en betrokkenheid bij strafbare en laakbare gedragingen voorkomen, ook als het risico daarop middels haar cliënten optreedt. Vanuit dat perspectief voert DNB haar onderzoeken uit.

DNB heeft niet gekeken naar het al dan niet bestaan van daadwerkelijke witwaspraktijken of andere strafrechtelijke vergrijpen. Het onderzoek richtte zich op de vraag in hoeverre banken en trustkantoren zich bewust zijn van de risico's op mogelijke witwaspraktijken en corruptie in de voetbalsport.

DNB richt zich hierbij uitsluitend op de risico's en verantwoordelijkheden van betrokken financiële instellingen.

Financiële instellingen moeten voorkomen dat ze bij dergelijk misbruik betrokken raken. Instellingen die diepgaander onderzoek gaan doen, kunnen meer ongebruikelijke

transacties zien en melden. Dit komt uiteindelijk ook de sport ten goede.

3

Wat zijn de belangrijkste conclusies uit het onderzoek?

Uit het eerste deel van het onderzoek werd duidelijk dat de sport en de zakelijke dienstverlening eromheen op een aantal onderdelen kwetsbaar kan zijn voor misbruik en dat als gevolg daarvan de financiële sector een verhoogde kans loopt op integriteitsrisico's bij haar dienstverlening aan de voetbalsector. Een aantal concrete risico's op betrokkenheid bij witwassen en ander maatschappelijk onbetamelijk gedrag tekent zich duidelijk af. DNB heeft voor financiële instellingen een aantal waarschuwingssignalen geïdentificeerd die hierbij relevant zijn.

Uit het tweede deel van het onderzoek blijkt dat de onderzochte banken en trustkantoren, wat betreft hun risicobepaling, in 17 van de 19 gevallen nog geen specifieke beheersmaatregelen hebben ingeregeld wanneer hun cliënten actief zijn als sporter, bij een club of in de periferie van de voetbalsport (bestuurders, spelersmakelaars, officials). De onderzochte financiële instellingen doen niet altijd een cliëntenonderzoek dat past bij het risico, waardoor de kans op (bewust of onbewust) meewerken aan witwassen of ander maatschappelijk onbetamelijk gedrag onvoldoende wordt gemitigeerd. DNB heeft daarom op een rij gezet welke maatregelen de financiële sector zouden kunnen nemen.

4

Welke concrete risico's heeft DNB gesignaleerd?

DNB heeft op basis van de integriteitsrisico's verbonden aan de voetbalsport een aantal concrete risico's geïdentificeerd die relevant kunnen zijn voor financiële instellingen. De concrete risico's die we zien raken verschillende aspecten van de voetbalsport:

De transfermarkt

De markt voor iedere speler is uniek en de prijszetting kan dan ook niet op een volledig objectiveerbare wijze tot stand komen. Er is daarnaast een gebrek aan transparantie richting het publiek ten aanzien van wat daadwerkelijk wordt betaald. Dit bemoeilijkt controle van de grondslag van een transactie door betrokken financiële instellingen. Er zijn marges waarbinnen de transfersom valt en in deze marges ontstaat ruimte voor misbruik. Een transfer heeft verschillende financiële transacties tot gevolg tussen verschillende partijen waarvan de betrokkenheid niet altijd evident is.

Zaakwaarnemers

Zaakwaarnemers ontvangen van meerdere partijen (clubs, Third Party Owners, spelers) met uiteenlopende belangen vergoedingen (financiële prikkels) en zijn in

beginsel gebaat bij zoveel mogelijk transfers (transacties). Financiële instellingen dienen zich bewust te zijn van mogelijke belangenverstremming of mogelijk onbetamelijk handelen bij of door zaakwaarnemers. Daarnaast is het bij (samenwerkingsverbanden van) zaakwaarnemers van belang de herkomst van het vermogen en de legitieme totstandkoming daarvan vast te kunnen stellen.

Clubs

Als een club van eigenaar wisselt, zou extra alertheid geboden kunnen zijn. Er zijn voorbeelden dat vermogende individuen voetbalclubs in eigendom nemen. Van belang is dat betrokken financiële instellingen onderzoek doen naar de vraag of dit vermogen op legitieme wijze tot stand is gekomen. Doen zij dit niet dan is er een risico dat een investering in een club (gedeeltelijk) met zwart geld wordt gefinancierd. Daarnaast kan een voetbalclub ook als operationeel witwasvehikel worden gebruikt, bijvoorbeeld door een criminele organisatie via de voetbalclub te structureren en te financieren of door de voetbalclub als middel te gebruiken om zwart geld te genereren met (fiscale) fraude.

Bonden

Het FBI onderzoek naar corruptie bij de FIFA betreft mogelijk geen geïsoleerd geval. De berichtgeving en opvolgende gebeurtenissen naar aanleiding daarvan geven aanleiding voor terughoudendheid in de aanname dat de governance bij andere bonden wel op orde is. Door de combinatie van verschillende financiële prikkels en de afwezigheid van toezicht en verantwoording, kan een cultuur van omkoping en corruptie ontstaan.

Spelers

In de voetbalsector gaan grote sommen geld om. In de top worden zeer hoge salarissen uitgekeerd en bovendien kunnen spelers door, onder meer, gebruik van beeldrechten hun inkomen verder vergroten. De afgelopen maanden kwam via de zogenoemde 'Football leaks' naar voren dat naar meerdere voetballers (en andere grootverdieners zoals managers of zaakwaarnemers) onderzoek is gedaan of wordt gedaan op het gebied van belastingfraude.

5

Welke maatregelen kunnen banken en trustkantoren nemen om de integriteitsrisico's te beperken?

Uiteraard is het aan banken en trustkantoren zelf om in te schatten welke exacte maatregelen zij het beste kunnen nemen op basis van de risico's die zij signaleren. Dit kan bijvoorbeeld in hun systematische integriteitsrisicoanalyse. Er zijn drie maatregelen die banken en trustkantoren in elk geval kunnen nemen om integriteitsrisico's te beperken:

- Onderscheid cliënten uit de voetbalsport of de periferie daaromheen in de portefeuille en pas een hogere risicoclassificatie toe, gekoppeld aan een diepgaander cliëntenonderzoek (bij aanvang en doorlopend), inclusief onderzoek naar de bron van de middelen en de herkomst van het vermogen.
- Verscherp de monitoring van transacties in en rond de voetbalsport, verhoog de aandacht voor transactiepatronen specifiek bij clubs, net als het in kaart brengen van netwerken (rondom de clubs) die bij transacties zijn betrokken.
- Besteed, vanwege het mogelijk verhoogde corruptierisico, extra aandacht aan transacties van of aan bestuurders van (internationaal) betaalde voetbalorganisaties, bijvoorbeeld op de wijze die nu al is voorgeschreven ten aanzien van personen werkzaam in de top van de publieke sector (PEP's).

6

Zijn er sectoren met vergelijkbare risico's?

De geschetste risico's doen zich niet alleen in de voetbalsector voor. Ook bij andere sporten of sectoren waar veel geld in omgaat, is de beheersing van verhoogde integriteitsrisico's van groot belang.

Te denken valt aan sporten met vergelijkbare kenmerken als de voetbalsector. Denk daarbij aan kenmerken als: in de sport gaan grote sommen geld om, de sport kent een gesloten cultuur, er zijn perverse prikkels aanwezig, er kan sprake zijn van belangenverstremming en vennootschapsrechtelijke structuren worden gebruikt om geldstromen te versluieren. Dergelijke aspecten maken

een sport of sector kwetsbaar voor witwassen en andere integriteitsrisico's.

Vanuit dit perspectief zou bij andere sporten bijvoorbeeld verhoogde aandacht kunnen zijn voor de toewijzing van toernooien of hoge salarissen van sporters. Een voorbeeld van een vergelijkbare sector is de entertainmentindustrie, waarin eveneens grote sommen geld omgaan en waarbij de structuren niet altijd even transparant zijn. Dit vraagt van de financiële sector een verhoogde aandacht bij transacties en alertheid op waarschuwingssignalen of kwetsbare situaties.